

Crna Gora
Ministarstvo poljoprivrede,
šumarstva i vodoprivrede

Adresa: Rimski trg 46,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 234 150
fax: +382 20 234 306
www.gov.me/mpsv

Prilagođavanje klimatskim promjenama i povećanje otpornosti u crnogorskim planinskim predelima – GORA projekat

Broj granta: 2000004314

**** Svi termini koji se koriste u muškom gramatičkom rodu u ovom dokumentu takođe se odnose na ženski rod bez diskriminacije.***

Pozicija:

Lokalni eksperti iz oblasti poljoprivrede

1. Ekspert u oblasti biljne proizvodnje: kontinentalno voće (1)

Opšti opis posla:

Vlada Crne Gore je, uz podršku Međunarodnog fonda za razvoj poljoprivrede (IFAD), na 40. sjednici Odbora Fonda za adaptaciju (AF) aplicirala sa projektom Adaptacija na klimatske promjene i povećanje otpornosti u crnogorskim planinskim područjima (Gora) za grant u iznosu od 10.000.000 USD. Projekat je odobren 5. jula 2023. godine, a ugovor o finansiranju između IFAD-a i AF potpisan je 12. marta 2024. Prema ugovoru, implementacioni subjekt je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (MPŠV).

Kao dio Dinarskog luka, sjeverna planinska područja Crne Gore su posebno osjetljiva na klimatske promjene: dok je uticaj klimatskih promjena naglašen na velikoj nadmorskoj visini, takvi regioni su često na ivici odlučivanja, dijelom zbog svoje izolovanosti, nepristupačnosti i relativnog siromaštva. U nedostatku adekvatnih mjera prilagođavanja, ključni rizici koji proizilaze iz ovih opasnosti uključuju ekonomske gubitke i gubitke sredstava za život, povećanje mortaliteta i morbiditeta, smanjenu javnu bezbednost, narušeno funkcionisanje ekosistema i gubitak vrsta, i smanjenje energetske bezbednosti zbog nestašice vode.

Projekat Gora je osmišljen da odgovori na ove izazove. Projekat ima za cilj da poboljša otpornost ekosistema i sredstava za život malih gazdinstava na klimatske promjene u sjevernoj Crnoj Gori kroz usvajanje ekološki održivih tehnologija i praksi otpornih na klimu. Ima ukupnu cenu od 10 miliona USD (uključujući troškove izvršenja projekta i naknade entiteta za implementaciju) i strukturisan je oko tri komponente:

- Komponenta 1. Održiva planinska sredstva za život (3,3 miliona USD)
- Komponenta 2. Integrirano upravljanje pejzažom (4,6 miliona USD)
- Komponenta 3. Uvođenje strategija prilagođavanja na planine (0,4 miliona USD)

Gora se oslanja na uspjehe projekta Ruralnog klasterisanja i pristupa projekta Ruralnog klastera i transformacije (RCTP). Uspjeh RCTP-a u okupljanju svih zainteresovanih strana u odabranim proizvodima se ogleda i u stabilnom izvoru prihoda koji proizilazi iz prodajnih mesta dogovorenih kroz klasterne, i u povećanom društvenom kapitalu, omogućavajući ovim lokalnim akterima da rade zajedno u identifikaciji zajedničkih prioriteta i ciljeva. RCTP je uspostavio 11 klastera lanca vrijednosti u 7 opština.

Prvi korak u razvoju klastera u ruralnim područjima je mapiranje unapred ciljanih proizvodnih područja. Mapiranje je preduslov za razvoj klastera i podrazumeva identifikaciju svih zainteresovanih strana povezanih sa lancem vrijednosti, potvrdu potencijala lanca vrijednosti, verifikaciju da će ciljne grupe projekta imati koristi od njegovog razvoja, kao i potvrdu tržišne orijentacije (postojanje potražnje i kupaca), analizu klimatskih rizika, analizu zainteresovanih strana i motivisanje mogućnosti za male farmere, posebno za sledeću generaciju poljoprivrednika. Važno je obratiti pažnju na socijalna pitanja koja se odnose na poboljšanje kvaliteta života u ruralnim zajednicama. Mapiranje inicira identifikaciju i angažovanje zainteresovanih strana koje će kasnije formirati platformu sa više zainteresovanih strana (MSP). Ova mapiranja pružaju solidnu osnovu za razvoj klastera na geografski susednim teritorijama, gde će platforma sa više zainteresovanih strana biti promovisana da vodi inovacije i procese transformacije. Početni proces mapiranja i animacija će takođe pokrenuti diskusije oko elemenata koji karakterišu resurse, koristeći participativne pristupe.

Projekat Gora će težiti da podrži oblasti poljoprivredne proizvodnje koje su u osnovi sistema planinskog uzgoja i gajenja:

- stočarstvo (goveda, ovce, koze i dr.);
- gajeno bobičasto voće (aronija, borovnice, jagode, kupine, maline, ribizle);
- kontinentalne voćke (dunja, jabuka, kruška, šljiva, trešnja, višnja);
- povrće (beli luk, blitva, boranija, crni luk, cvekla, kupus, lisnato povrće, paprika, paradajz, šargarepa, tikvice...);
- kuhinjski krompir;
- žitarice (pšenica, ječam, ovas, raž, kukuruz);

ali će se baviti i sekundarnom proizvodnjom kao što je (ali ne ograničavajući se na) pčelarstvo; nedrvni šumski proizvodi (pečurke, šumsko voće, aromatično i lekovito bilje...) kao i agro- i eko-turizam.

U zavisnosti od mogućnosti identifikovanih tokom implementacije projekta, ove sekundarne proizvodne oblasti bi mogle biti podržane u fazama, uz mogućnost oslanjanja na usluge koje pružaju već postojeći klasteri. Autori mape su pozvani da shvate prisustvo ovih roba na mapiranim teritorijama, koje kasnije mogu poslužiti kao referenca za sekundarne lance vrijednosti.

Očekivani rezultati: Ekspert za mapiranje će procijeniti teritoriju opština u celini, fokusirati se na lokalne zajednice sa najvećim potencijalom, dati analizu u skladu sa postavljenim zadacima i dati jasan prijedlog lokalnih zajednica koje će biti uključene u razvoj mapiranog lanca vrijednosti, (jasno geografsko razgraničenje područja intervencije), za svaku opštinu. Svaki mapper će sprovesti skrining uticaja na životnu sredinu i društvo (ESI) i Plan upravljanja životnom i društvenom sredinom (ESMP), na osnovu „indikativnog formata za ESI skrining za projektne aktivnosti“ i „Indikativnog formata ESMP-a za specifične projektne aktivnosti“.

U okviru ove aktivnosti, očekuje se da će se mapirati najmanje 11 novih lanaca vrijednosti/klastera, pored validacije klastera koje je prethodno pokrivao Projekat razvoja i transformacije ruralnih klastera (RCTP). Već mapirani klasteri, koji će uskoro biti potvrđeni su:

Stočarstvo – Nikšić;

Stočarstvo – Šavnik;
Stočarstvo – Žabljak;
Sjemenski krompir – Žabljak, Šavnik;
Stočarstvo – Mojkovac;
Bobičasto voće – Mojkovac;
Stočarstvo – Bijelo Polje;
Bobičasto voće – Bijelo Polje;
Stočarstvo – Berane;
Semenski krompir – Berane;
Stočarstvo – Petnjica.

Validacija ovih klastera treba da pruži jasnu potvrdu već uključenih lokalnih zajednica i lanaca vrijednosti unutar opština sa potencijalom za dalji razvoj, a po potrebi ih dopuni jasnim opisom (jasno geografsko razgraničenje područja intervencije).

Sve aktivnosti mapiranja i analize lanca vrijednosti biće sprovedene uzimajući u obzir i pol i starosnu perspektivu (ljudi ispod 40 godina), uključujući, između ostalog:

- prikupljanje i analiza podataka raščlanjenih po polu i starosti;
- jasno mapiranje uloga i odgovornosti žena i mladih u analiziranim lancima vrijednosti;
- jasna identifikacija mogućnosti stvaranja prihoda, zapošljavanja i preduzetništva za grupe i organizacije koje vode žene i mladi.

Kriterijumi ciljanja. Kriterijumi za odabir lanaca vrijednosti/klastera koji će biti podržani su sledeći:

- 1) adaptivni potencijal područja poljoprivredne proizvodnje (u vezi sa klimatskim promjenama);
- 2) mogućnosti za konkurentnu, profitabilnu i održivu poljoprivrednu proizvodnju malih gazdinstava (uključujući klimatsku otpornost);
- 3) jasna, trenutna tržišna potražnja za područjem poljoprivredne proizvodnje – dovoljna da garantuje stabilan prihod;
- 4) zainteresovanost trgovaca i agrobiznisa da povećaju otkupne količine sa lokacija klastera;
- 5) zainteresovanost poljoprivrednika, uključujući i male poljoprivrednike, da unaprede svoju proizvodnju;
- 6) mogućnost praktičnih projektnih intervencija za ubrzani razvoj određenog tržišta i lokalnog klastera;
- 7) mogućnosti za veće učešće žena, mladih i drugih ranjivih grupa.

Primarni lanci vrijednosti poljoprivrednih proizvoda, od proizvodnje do tržišta, biće identifikovani i podržani. Ovi lanci vrijednosti se mogu identifikovati i potvrditi među oblastima: stočarstvo (goveda, ovce, koze), gajeno bobičasto voće (aronija, borovnice, jagode, kupine, maline, ribizle), prehrambeni krompir, žitarice (heljda, ječam, kukuruz, ovas, pšenica, raž), povrće (beli luk, blitva, blitva, povrće paprika, paradajz, šargarepa, tikvice...), kontinentalno voće (dunja, jabuka, kruška, šljiva, trešnja, višnja).

Tokom mapiranja eksperti će identifikovati i isključiti zaštićena prirodna staništa, obezbeđujući da ona neće direktno ili indirektno uticati na zaštićena područja ili područja visoke vrijednosti.

Mapiranjem će se detaljno procjeniti relevantni aspekti potencijalnog lanca vrijednosti/klastera, uključujući:

- teritorija lokalne zajednice u svakoj od opština sa najvećim potencijalom za razvoj klastera lanca vrijednosti, na osnovu predloženih kriterijuma;
- identifikaciju ključnih uskih grla unutar lanca vrijednosti;
- procjena potencijalnih rizika od nestabilnosti tržišta u narednih pet godina;
- procjena mogućnosti rasta u sektoru u narednih pet godina;
- potencijalni broj domaćinstava koja imaju koristi;
- aspekti specifični za pol i uzrast;
- uloga i odgovornosti žena i mladih u analiziranim lancima vrijednosti;
- radna snaga žena i mladih u sektoru, kako bi se sagledao polno-dobni sastav u oblasti proizvodnje; jasna identifikacija mogućnosti za stvaranje prihoda, zapošljavanja i preduzetništva za grupe i organizacije koje vode žene i mladi;
- socijalni aspekt;
- drugi potencijalni lanci vrijednosti koje treba podržati;
- ključna ekološka i klimatska ograničenja, itd...

Ekspert za mapiranje će definisati i specifične kriterijume/pragove za primarnu ciljnu grupu projekta, zadržavajući kriterijume iz prethodnog projekta za sektor stočarstva, gde se primarnom ciljnom grupom smatraju gazdinstva sa do 3 uslovna grla, a zasadne površine do 3.000m² kada je u pitanju jagodičasto voće. Prag za potencijalne nove lance vrijednosti biće zasnovan na predloženim kriterijumima, koji ostaju ispod praga postavljenog za postojeće subvencije MPŠV. Na ovaj način će se utvrditi kriterijumi za pristup Javnom pozivu za podršku povećanju primarne proizvodnje, za odabrani lanac vrijednosti, i uključiti preporuke u vezi sa relevantnom opremom/materijalima za podršku. Sledeće treba uzeti u obzir kao početnu tačku i potvrditi tokom procesa mapiranja:

- stočni fond: ≤3 stočne jedinice LU (krave, ovce, koze);
- gajeno bobičasto voće (aronija, borovnica, jagoda, kupina, malina, ribizla): ≤3.000m²;
- kontinentalne voćke (jabuka, kruška, šljiva, dunja, višnja, trešnja): ≤3.000m²;
- povrće (beli luk, kupus, pasulj, paprika, ostalo povrće): ≤5.000m²;
- konzumni krompir: ≤10.000m²;
- žitarice (pšenica, kukuruz, heljda, ječam, ovas, raž): ≤10.000m².

U saradnji sa PCU timom, lokalni eksperti iz navedenih poljoprivrednih oblasti radiće na mapiranju ukupnih aktivnosti, aktera i odnosa između učesnika u lancu vrijednosti i njihovih interakcija, kao i na procjeni njihove klimatske ugroženosti i potencijala za prilagođavanje i poboljšanje otpornosti na klimatske promjene iz oblasti za koje su angažovani. Pored rada sa projektnim timom Gora, u cilju obezbeđivanja kvalitetne analize i mapiranja, eksperti će intenzivno komunicirati sa timom Savetodavne službe iz oblasti ratarske proizvodnje i stočarstva Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, kao i drugim relevantnim službama Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede; relevantne usluge jedinica lokalne samouprave, preduzetnika i poljoprivrednika, malih poljoprivrednih proizvođača, dobavljača opreme, mašina, sadnog materijala; kupci; udruženja i preduzeća iz oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, kao i svi ostali potencijalni učesnici koji mogu biti uključeni u aktivnosti projekta.

Distribucija rada mapera biće prema tabeli ispod:

Mapiranje lanca vrijednosti - stočarstvo				
	Region 1		Region 2	
Stočarstvo	Niksic, Savnik, Pluzine, Zabljak	Pljevlja, Kolasin, Mojkovac	Bijelo Polje, Petnjica, Rozaje	Berane, Andrijevica, Plav, Gusinje
	1	1	1	1
Ukupan broj mapera	4			

Mapiranje lanca vrijednosti – biljna proizvodnja		
	Region 1	Region 2
Lanac vrijednosti	Niksic, Savnik, Zabljak, Pluzine, Pljevlja, Mojkovac, Kolasin	Bijelo Polje, Petnjica, Berane, Rozaje, Andrijevica, Gusinje, Plav
Bobičasto voće	1	
Kontinentalno voće	1	
Povrće	1	
Konzumni krompir	1	1
Žitarice	1	1
Ukupan br. mapera	7	

Izveštaji se dostavljaju na jeziku u službenoj upotrebi u Crnoj Gori i engleskom jeziku.

Treba dostaviti svu prateću dokumentaciju, kao što su, ali ne isključivo: spisak kontaktiranih osoba, spiskovi učesnika, popunjene ankete, mape, fotografije itd...

Nacrt završnog izveštaja (sprovedeno mapiranje) koji će biti predstavljen PCU, na sastanku, sumirajući nalaze, i PPT, najkasnije 5 dana nakon završetka posla.

Svaki ekspert za mapiranje treba da pruži 1 glavni prijedlog jasnog geografskog lokaliteta, i gde je moguće najmanje 1 alternativu, za svaku opštinu koja je u okviru analize za koju je zadužen. Ukoliko ne postoji jasan potencijal za razvoj lanca vrijednosti u nekoj od opština, potrebno je obezbijediti odgovarajuće opravdanje.

1 - Posebni projektni zadaci za eksperta iz oblasti biljne proizvodnje: kontinentalno voće - 1 ekspert

Ekspert će obavljati sledeće aktivnosti:

- Mapiranje aktivnosti, aktera i odnosa – istraživanje tržišta kroz ankete, intervjuje, sastanke, fokus grupe sa ključnim učesnicima na tržištu, i to:
 - Savjetodavne službe MPŠV;
 - Relevantne opštinske službe (predsednik/opštinske poljoprivredne službe/socijalni rad...);
 - Mjesne zajednice u ruralnim područjima;
 - Poljoprivredna udruženja;
 - Udruženja žena i mladih;
 - Lideri/kupci;
 - Druge zainteresovane strane (ministarstva, NVO, razvojne agencije, donatori itd.).
- Opis opštine i mjesnih zajednica koje se mapiraju.
 - Analiza geografskog aspekta, ruralna područja, davanje geografskih koordinata za lokalnu zajednicu;
 - Geografski i demografski podaci;
 - Uticaj klimatskih promjena na opštinu i mapirano područje.
- Opis sektora, ili robnog/vrijednosnog lanca koji se mapira.
 - Aktuelna analiza stanja sektora koji se mapira - opšti podaci (broj proizvođača, i registrovanih i neregistrovanih, obim proizvodnje, zasađene površine, sorte, vrste...);
 - Opis karakterističnih klimatskih uticaja i izazova sa kojima se sektor suočava (npr. suše, poplave, promjene temperature) i kako oni utiču na proizvodnju;
 - Roba kao sirovina i prerađena u gotov proizvod;
 - Analiza povezanosti sa šemama kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda;
 - Dinamika razvoja poslednjih godina.
- Definisati specifične kriterijume/pragove za primarnu ciljnu grupu (ispod praga za već postojeće subvencije MPŠV kao i broja poljoprivrednih proizvođača koji spadaju u tu kategoriju), uzimajući u obzir već pomenuti prijedlog i njegovu validaciju;
- Uzmite u obzir polne i starosne aspekte (detaljna analiza žena i osoba ispod 40 godina starosti u odnosu na ukupnu radnu snagu u sektoru, kako bi se sagledao polni i starosni sastav u oblasti proizvodnje, uloge i odgovornosti žena i mladih u analiziranim lancima vrijednosti, jasna identifikacija generisanja prihoda, zapošljavanja i mogućnosti preduzetništva koje predvode grupe žena i vaše organizacije);
- Razmotriti socijalne aspekte (pristup obrazovanju, mogućnosti zapošljavanja i analiza distribucije kućnih poslova, sa posebnim naglaskom na marginalizovane grupe kao što su žene, mladi);
- Uzeti u obzir tržišnu orijentaciju svih proizvođača, kako većih, tako i onih koji su potencijalno primarna ciljna grupa (količina, plasman proizvoda na domaćem tržištu, udeo za sopstvene potrebe, izvoz, uvoz; otkupljivači proizvodnog prostora kao sirovine i kao prerađeni proizvodi sa lokacije; prerađivači – finalni proizvod iz proizvodnog područja; krajnji korisnici...);
- Diverzifikacija proizvodnje na nivou domaćinstva u lokalnoj zajednici – koje su druge poljoprivredne proizvodnje na kartiranom području, pored glavnog lanca vrijednosti koji se mapiraju, uključujući pčelarstvo, nedrvne šumske proizvode (NDŠP) (pečurke, šumsko bobice, lekovito bilje), gajeno aromatično i lekovito bilje, agro-eko turizam itd.;
- Temeljna analiza tržišta u izboru VC, posebno u procjeni potražnje za robom i povezanih rizika. Ovo uključuje procjenu potencijalne veličine tržišta, trendova rasta, konkurentskog okruženja i ponašanja potrošača, kao što su uska grla u lancu vrijednosti, rizici nestabilnosti tržišta;
- Sprovesti analizu ključnih ekoloških i klimatskih ograničenja i rizika i opcija prilagođavanja (izloženost, osetljivost i kapacitet prilagođavanja sektora u odnosu na klimatske promjene);

- Opis ili grafički prikaz operacija, karika van lanca i u lancu vrijednosti;
- Identifikovati ključne oblasti za podršku projektima i investicije (preporuke u vezi sa relevantnom opremom, materijalima, mašinama, rasama, itd. koje treba podržati, kao i druge investicije) na osnovu njihove relevantnosti u smislu klimatske adaptacije;
- Organizovanje poljoprivrednih proizvođača u udruženja – analiza stanja u pogledu organizovanja i učlanjenja poljoprivrednika u udruženja ili neki drugi oblik formalnog ili neformalnog organizovanja; analiza da li se organizacija proizvodnje vrši pojedinačno ili zajedničkim radom; analiza da li se plasman na tržište odvija pojedinačno ili zajedničkim radom;
- SWOT analiza - Identifikacija trenutnih uskih grla (na nivou proizvodnje i marketinga) i predlozi za adekvatna rešenja;
- Procesi u lancu vrijednosti – Opis i grafički prikaz operacija, karika i veza u lancu vrijednosti;
- Identifikacija ključnih učesnika u lancu vrijednosti:
 - Dobavljači (oprema, mašine, sjeme, sadnice, zaštita, đubriva..): analiza svih dobavljača iz svih industrija - različite sorte (cijena/prinos), vrste zaštite;
 - Proizvođači (pojedinci, farme, mali biznis, porodični biznis...): analiza po starosnoj i polnoj strukturi, broju (registrovanih) svake kategorije (farm, porodični biznis, mali biznis...), analiza po veličini/površini zemljišta u korišćenju;
 - Posrednici (kupci, transport, skladištenje, pakovanje, marketing): spisak kupaca, prevoznika, skladištara, kao i obim njihovog rada za analizirano područje i proizvodno područje;
 - Trgovci: (maloprodajne radnje, veleprodajne radnje), analiza učešća u kupovini proizvoda iz odabranog sektora sa tog geografskog područja, analiza nabavne cijene;
 - Kupci (domaći ili strani): gde proizvodi završavaju (navedeno i iskazano) - prodavnice (koje prodavnice i po kojoj cijeni), izvoz (koje zemlje i pod kojim uslovima), domaća pojedinačna prodaja (koji proizvod i po kojoj cijeni));
- Ostali učesnici (podrška razvoju lanca vrijednosti):
 - Institucije - koje institucije su priznate i koje vrste podrške pružaju;
 - NVO - koje su organizacije priznate i koje programe i projekte realizuju;
 - finansijske institucije - koje finansijske institucije su priznate i koje vrste podrške i usluga nude;
 - Donatori - ko su priznati donatori i koje vrste podrške pružaju;
 - Međunarodni projekti - koji međunarodni projekti se realizuju u analiziranoj oblasti i koje vrste podrške nude.
- Sprovesti brzu procjenu potencijalnih ekoloških i društvenih rizika povezanih sa ciljanim lancem vrijednosti, na osnovu „indikativnog formata za ESI skrining za projektne aktivnosti“ (pogledajte odgovarajući obrazac), sa ciljem da se identifikuju potencijalni ekološki i/ili društveni rizici prema 15 ekoloških i socijalnih principa Fonda za adaptaciju i da se preporuče specifične mere ublažavanja. Priprema ovog dokumenta će se direktno oslanjati na konsultacije sprovedene tokom procesa mapiranja. Tamo gde su potrebne mere za ublažavanje, konsultant(i) će predložiti kratak ESMP zasnovan na indikativnom šablonu, sa prikazom primjenjivih principa (moguće je da se primenjuje samo jedan princip): mere ublažavanja, raspored njihovog sprovođenja, odgovornost za njihovu primenu i njihovo praćenje (parametri koji se prate, učestalost, odgovornost).
- Dodatne informacije od značaja za razvoj sektora (proizvodna oblast/lanac vrijednosti): Pravni podsticaji ili poteškoće, specifičnosti analiziranog proizvodnog područja, specifičnosti odabrane lokacije, već započeti nacionalni ili međunarodni programi, ekonomski trendovi u zemlji, sporazumi o međunarodnoj saradnji, informacije „sa terena“, prognoze i trendovi u svetu, razvoj brenda, uticaj društvenih faktora, e. radna eksploatacija, nepoštovanje ljudskih prava ili štetan uticaj na zajednice, zdravstvena svijest...
- Zaključak – jasno naznačiti koji lokalitet i koja oblast proizvodnje se smatra potencijalom za razvoj lanca vrijednosti.

Eksperti će obavljati aktivnosti kako iz sjedišta projekta Gora (pri Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede u Podgorici), tako i na terenu u opštinama projekta Gora koje su predmet mapiranja, kao i područnim kancelarijama projekta Gora, te teritorijalnim kancelarijama na terenu.

Jedan ekspert za mapiranje će vršiti procjenu u svih 14 opština: Nikšić, Plužine, Šavnik, Žabljak, Pljevlja, Mojkovac, Kolašin, Bijelo Polje, Berane, Petnjica, Rožaje, Andrijevica, Plav, Gusinje.

Očekivani rezultat eksperta je izveštaj koji sadrži sledeće informacije:

- Dio I: Opis i dijagnoza opštine i lokaliteta, opis sektora (proizvodna oblast/lanac vrijednosti) koji se mapira (tj. opis procesa u lancu vrijednosti); pol, uzrast i društveni aspekti; SWOT analiza sektora; ključni akteri; institucije koje trenutno podržavaju lanac vrijednosti i kako su podržane; sve dodatne relevantne informacije; ključni akteri lanca vrijednosti; potražnja na tržištu; trenutne koristi i potencijali, itd.), ključna ekološka i klimatska ograničenja i rizici i mogućnosti prilagođavanja;
- Dio II: Predlozi za realne intervencije Pregled projekta i preporuke za nesmetanu implementaciju:
 - opis potreba tržišta (šta tržište zahteva u odnosu na ono što se trenutno proizvodi u lancu vrijednosti);
 - opis tržišnih rizika (uska grla u lancu vrijednosti, rizici tržišne volatilnosti);
 - tekuće koristi od kojih se mogu ostvariti direktne koristi;
 - trenutni tržišni potencijal lanca vrijednosti;
 - Aktivnosti koje treba da dovedu do ispunjenja ciljeva razvoja lanca vrijednosti; Izloženost, osetljivost, adaptivni kapacitet sektora u odnosu na klimatske promjene;
 - Brza procjena potencijalnih ekoloških i društvenih rizika povezanih sa ciljanim lancem vrijednosti

Ekspert će biti angažovan na period od 45 dana. Izveštaj se podnosi na sledeći način:

- Preliminarni izveštaj, koji se dostavlja 7 dana od početka rada (jasno određen datum u ugovoru);
- Izveštaj o napretku, koji se dostavlja najkasnije 20 dana od početka rada;
- Nacrt završnog izveštaja, koji se dostavlja najkasnije 45 dana od početka rada;
- Završni izveštaj sa komentarima JKP Gora, koji se dostavlja najkasnije 60 dana od početka rada, a najkasnije 7 dana od komentara Tima za implementaciju Gora projekta.

Napomena:

- Izveštaji se dostavljaju na jeziku koji je u službenoj upotrebi u Crnoj Gori i engleskom jeziku.
- Treba dostaviti svu prateću dokumentaciju, kao što su, ali ne isključivo: spisak kontaktiranih osoba, spiskovi učesnika, popunjene ankete, mape itd...
- Nacrt završnog izveštaja (sprovedeno mapiranje) koji će biti predstavljen PCU, na sastanku, sumirajući nalaze, i PPT, najkasnije 5 dana nakon završetka posla.
- Svaki ekspert za mapiranje da pruži 1 glavni prijedlog jasnog geografskog lokaliteta, a gde je moguće najmanje 1 alternativu, za svaku opštinu koja je u okviru analize za koju je zadužen. Ukoliko ne postoji jasan potencijal za razvoj lanca vrijednosti u nekoj od opština, potrebno je obezbijediti odgovarajuće opravdanje.